

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૬] ૩ એસ.સી.આર. ૫૩૩

ભગવાન સહાય અને અન્ય

વિરુદ્ધ

રાજસ્થાન રાજ્ય

(ફોજદારી અપીલ નંબર ૪૧૬ /૨૦૧૬)

૦૩ જૂન ૨૦૧૬

[દીપક મિશ્રા અને શિવ કીર્તિ સિંહ, ન્યાયમૂર્તીશ્રી]

દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦: કલમો ૩૦૮/૩૪, ૩૨૩, ૩૨૪- અગાઉની દુશ્મનાવટ ફરીયાદપક્ષનો કેસ એવો છે કે બે ભાઈઓ (અપીલકર્તાઓ) મહિલા કુટુંબના સભ્યો સાથે મળીને ગેરકાયદેસર મંડળી રચી અને ઘાતક હથિયારોથી સજ્જ થઈને કેટલાક લોકોને ઈજાઓ પહોંચાડી આ ઘટનામાં, અપીલકર્તાઓના પિતાનું મૃત્યુ થયું હતું

અને અપીલકર્તાઓમાંના એકને ઇજાઓ થઈ હતી ટ્રાયલ કોર્ટે એવું તારણ આપ્યું કે બંને પક્ષો વચ્ચે મુક્ત લડાઈ થઈ હતી અને તેથી આરોપીઓને તેમની વ્યક્તિગત જવાબદારી માટે દોષિત ઠેરવ્યા – હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું કે કારણ કે બંને પક્ષોએ ઘટનાના મૂળ અને શરૂઆત છુપાવી હતી અને કયો પક્ષ આક્રમક હતો તે નક્કી કરી શકાતું નથી, તેથી આ કેસને બંને પક્ષો વચ્ચે મુક્ત લડાઈના કેસ તરીકે ગણીને આરોપી વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ નિર્ણય લેવો પડશે અપીલ પર, ઠરાવવામાં આવ્યું: એકવાર કોર્ટ એવા તારણ પર આવી કે ફરીયાદપક્ષે ઘટનાનું મૂળ અને શરૂઆત છુપાવી દીધી છે અને અપીલકર્તાઓના પિતાના મૃત્યુ સહિત આરોપી વ્યક્તિને થયેલી ઇજાઓ સમજાવવામાં નિષ્ફળ રહી છે, તો એકમાત્ર શક્ય અને સંભવિત માર્ગ અપીલકર્તાઓને શંકાનો લાભ આપવાનો જ બચ્યો હતો – તેથી, અપીલકર્તાઓને તમામ આરોપોમાંથી નિર્દોષ મુક્ત કરવામાં આવે છે.

અપીલ મંજૂર કરતા, કોર્ટે

ઠરાવ્યું: અપીલકર્તાઓ જ્યારે જુએ કે તેમના માતાપિતા પર હુમલો કરવામાં આવી રહ્યો છે અને જ્યારે વાસ્તવમાં એવું દર્શાવવામાં આવ્યું હોય કે આવા હુમલા અને ઇજાના કારણે તેમના પિતાનું ત્યારબાદ મૃત્યુ થયું હતું, ત્યારે તેઓ બળ પ્રયોગ કરવાનો કાયદેસર રીતે દાવો કરી શકે છે. આપેલી હકીકતોમાં, કોઈપણ સમજૂતી

આપવા માટે, એક બુદ્ધિગમ્ય સમજૂતી તો દૂરની વાત છે, નિષ્ફળ રહેવા બદલ ફરીયાદપક્ષ સામે પ્રતિકૂળ અનુમાન દોરવું જ જોઈએ. મુક્ત લડાઈના કેસમાં આવું પ્રતિકૂળ અનુમાન દોરવાનું ટાળવામાં આવે છે, મુખ્યત્વે કારણ કે આવા કેસમાં ઘટના અલગ-અલગ સ્થળોએ અને એવી રીતે બની શકે છે કે સાક્ષીને જોવાની વાજબી અપેક્ષા ન રાખી શકાય અને તેથી બચાવ પક્ષને થયેલી ઈજાઓ સમજાવવામાં ન આવે. વર્તમાન કેસમાં આવી હકીકતલક્ષી સ્થિતિ નથી. [પેરા ૮]

[૫૩૭-એ-સી]

લક્ષ્મી સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય ૧૯૭૬ (૪) એસ.સી.સી ૩૯૪ સંદર્ભિત.

કેસ લો સંદર્ભ

નીચેનું કોષ્ટક:

૧૯૭૬ (૪) એસ.સી.સી સંદર્ભિત

પેરા ૭

૩૯૪

ફોજદારી અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: ફોજદારી અપીલ નંબર ૪૧૬ વર્ષ ૨૦૧૬.

જયપુર ખાતે રાજસ્થાન હાઈકોર્ટના તારીખ ૧૪.૦૧.૨૦૧૬ ના ડી.બી.સી.આર.એ નંબર ૧૨૩૫ વર્ષ ૨૦૧૧ ના ચુકાદા અને આદેશ પરથી.

મનીષ કુમાર, અંસાર અહેમદ ચૌધરી, અપીલકર્તા તરફથી વકીલો.

સુશ્રી રુચિ કોહલી, પ્રતિવાદી તરફથી વકીલ.

કોર્ટનો ચુકાદો આ મુજબ આપવામાં આવ્યો હતો

શિવ કીર્તિ સિંહ, ન્યાયમૂર્તીશ્રી. ૧. બંને અપીલકર્તાઓએ જયપુર બેંચ ખાતે રાજસ્થાનના જ્યુડિકેયરની હાઈકોર્ટના આક્ષેપિત ચુકાદાને પડકાર્યો છે જેના દ્વારા ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૨૩૫ વર્ષ ૨૦૧૧ નો આક્ષેપિત ચુકાદા અને આદેશ તારીખ ૧૪.૧.૨૦૧૬ દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો. હાઈકોર્ટે અપીલકર્તાઓની આઈ.પી.સી ની કલમો ૩૦૭ અને ૩૦૭/૩૪ હેઠળ અનુક્રમે દોષિત ઠરાવ બાજુ પર રાખ્યો પરંતુ તેમને આઈ.પી.સી ની કલમ ૩૦૮/૩૪ હેઠળ દોષિત ઠરાવ્યા. આઈ.પી.સી ની કલમ ૩૦૮/૩૪ હેઠળ દોષિત જણાયા હોવાના કારણે હાઈકોર્ટે અનુક્રમે કલમ ૩૨૬ અને ૩૨૬/૩૪ આઈ.પી.સી હેઠળના અપીલકર્તાના દોષિત ઠરાવને પણ બાજુ પર રાખ્યો પરંતુ આઈ.પી.સી ની કલમો ૩૨૩ અને ૩૨૪ હેઠળના દોષિત ઠરાવને જાળવી રાખ્યો. આઈ.પી.સી ની કલમ ૩૦૮/૩૪ હેઠળના ગુનાઓ માટે અપીલકર્તાઓને ડિફોલ્ટ કલમ સાથે રૂ. ૫૦૦/- ના દંડ સાથે બે વર્ષની સખત કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. આઈ.પી.સી ની

કલમો ૩૨૩ અને ૩૨૪ હેઠળના ગુનાઓ માટે, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ફટકારવામાં આવેલી ઓછી સજા જાળવી રાખવામાં આવી હતી.

૨. અપીલકર્તાઓ વતી રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોની કદર કરવા માટે કે જો તેમની સામેના આક્ષેપોને સાચા માની લેવામાં આવે તો પણ, તેઓ વ્યક્તિના ખાનગી બચાવના અધિકારની અરજ પર નિર્દોષ છુટકારા માટે હકદાર છે, તે ફરીયાદપક્ષનો કેસ, અપીલકર્તા નંબર ૧ અને તેના માતાપિતાને થયેલી ઇજાઓ, જેમાં તેના પિતાનો પણ સમાવેશ થાય છે જેમને ગંભીર ઇજાઓ થઈ હતી જે જીવલેણ સાબિત થઈ હતી, અને શું ફરીયાદપક્ષ આરોપીની બાજુ પર થયેલી ઇજાઓ માટે કોઈ સમજૂતી આપી શક્યું છે કે કેમ, તે નોંધવું જરૂરી છે.

૩. ફરીયાદપક્ષના કેસ મુજબ, બે અપીલકર્તાઓ જેઓ ભાઈઓ છે તેઓએ મહિલા કુટુંબના સભ્યો, ગુહી દેવી, સીમા અને ગુલાબ દેવી સાથે ૪.૫.૨૦૦૮ ના રોજ સવારે ૧૦.૦૦ કલાકે તેમના ગામમાં ગેરકાયદેસર મંડળી રચી હતી. ઘાતક હથિયારોથી સજ્જ થઈને તેઓ જાગરામના "બડા" પાસે ગયા અને સજના દેવીને બુઢા હથિયારથી ઇજાઓ પહોંચાડી, જાગરામ અને તેની પત્ની મધ્વી દેવીને બુઢા તેમજ તીક્ષ્ણ હથિયારથી સામાન્ય ઇજા પહોંચાડી અને કૈલાશ ચંદને બુઢા અને તીક્ષ્ણ

હથિયારથી સામાન્ય તેમજ ગંભીર ઇજાઓ પણ પહોંચાડી. ફરીયાદપક્ષ મુજબ પક્ષકારો વચ્ચેની જૂની દુશ્મનાવટના કારણે આરોપીઓ દ્વારા આઈ.પી.સી ની કલમ ૧૪૯ સાથે વાંચવામાં આવતી કલમો ૧૪૭, ૧૪૮, ૩૨૩, ૩૨૪, ૩૨૬ અને ૩૨૭ હેઠળ ગુના આચરવામાં આવ્યા હતા.

૪. આરોપી વ્યક્તિઓનો બચાવ આક્ષેપિત રીતે ઘટના બની હોવાનો ઇનકાર કરવાનો છે. આરોપી વ્યક્તિઓના જણાવ્યા મુજબ, ફરીયાદપક્ષનો કેસ ખોટો છે. તેઓએ ફ.સા-૧ અને ફ.સા-૨ તરીકે ડૉ. સુરેશ ચંદ મીના અને ભગવાન સહાય મીનાની તપાસ કરી અને દસ્તાવેજી પુરાવાઓ- પ્રદર્શનો ડી૧ થી ડી૧૧ પણ સાબિત કર્યા. ફરીયાદપક્ષની પાર્ટીના સભ્યોએ અપીલકર્તાઓના પિતા કંચનને માર માર્યો હતો અને પરિણામે તેનું ત્યારબાદ મૃત્યુ થયું હતું, તે દાવાને સમર્થન આપવા માટે બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી હતી. આ ઇજાઓ ડૉ. સુરેશ ચંદ મીના દ્વારા સાબિત કરવામાં આવી હતી જેમણે ગુલાબ દેવી અને અન્યની ઇજાઓ પણ સાબિત કરી હતી.

૫. ટ્રાયલ કોર્ટે બચાવ પક્ષના કેસની નોંધ લીધી પરંતુ તેની ચર્ચા કરવામાં નિષ્ફળ રહી. બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓ પર કોઈ ટિપ્પણી કરવામાં આવી ન હતી કે બચાવ

પક્ષના પ્રદર્શનો અને તેમની બાજુથી થયેલી ઈજાઓ પર કોઈ ટિપ્પણી કરવામાં આવી ન હતી.

૬. હાઈકોર્ટે આક્ષેપિત ચુકાદામાં બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓ ૧ અને ૨ ની ચાંત્રિક નોંધ લીધી છે અને ત્યારબાદ કંચન અને અપીલકર્તા ભગવાન સહાય મીના અને તેમની માતા ગુલાબ દેવીની ઈજાઓની નોંધ લેતા નીચેના અવલોકનો આપ્યા છે:—

"અપીલકર્તાઓ પર સામસામે દાખલ થયેલા કેસમાં ટ્રાયલ ચલાવવામાં આવી હતી. એ નોંધવું જોઈએ કે આ ઘટનામાં, બંને અપીલકર્તાઓના પિતા કંચનનું મૃત્યુ થયું હતું. અપીલકર્તા ભગવાન સહાય, તેની માતા ગુલાબ દેવી નિર્દોષ જાહેર થયેલ આરોપી, સીમા નિર્દોષ જાહેર થયેલ આરોપી અને અપીલકર્તા સતીશને જદ્દી દેવી સાથે ઈજાઓ થઈ હતી. સામસામે દાખલ થયેલા કેસના સંદર્ભમાં, ડી.બી. ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૨૫૫/૨૦૧૧ ની અલગ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે. ટ્રાયલ કોર્ટે એવું તારણ આપ્યું હતું કે બંને પક્ષો વચ્ચે મુક્ત લડાઈ થઈ હતી અને તેથી, આરોપીઓને તેમની વ્યક્તિગત જવાબદારી માટે દોષિત ઠેરવ્યા હતા.

આ ઘટનામાં, અપીલકર્તાઓના પિતા કંચન લાલને નીચેની ઈજાઓ થઈ હતી:—

"૧. ખોપરી ઉપરની ચામડીના ડાબા પેરિએટલ ભાગ પર ૬ સેમી x ૧ સેમી અસ્થિ ઊંડો લોહીવાળો ફાટેલો ઘા.

૨. ખોપરી ઉપરની ચામડીના ઓસિપિટલ ભાગ પર ૨ સેમી x ૧/૨ સેમી લોહીવાળો ફાટેલો ઘા."

ભગવાન સહાય અપીલકર્તાને પણ બે ઈજાઓ થઈ હતી અને તે ઈજા અહેવાલમાં નીચે મુજબ નોંધવામાં આવી હતી:—

"૧. ડાબા અંગૂઠાના પાયાના પામર પાસા પર ૩ સેમી x ૧/૨ સેમી x ૧/૨ સેમી ફાટેલો ઘા.

૨. ખોપરી ઉપરની ચામડીના જમણા પેરિએટલ ભાગ પર ૧ ૧/૨ સેમી x ૧/૨ સેમી x ૧/૨ સેમી ફાટેલો ઘા."

બંને અપીલકર્તાઓની માતા ગુલાબ દેવીને પણ બે ઈજાઓ થઈ હતી અને તે નીચે મુજબ નોંધવામાં આવી છે:—

"૧. કપાળ પર ૧ સેમી x ૧/૨ સેમી x ૧/૨ સેમી લોહીવાળો ફાટેલો ઘા.

૨. જમણા ખભા પર ૧૦ સેમી x ૨ સેમી ઉઝરડો (લાલ પડતો)."

૭. હાઈકોર્ટે એ પણ નોંધ્યું છે કે બંને પક્ષોએ એવી અરજ લીધી હતી કે પ્રશ્નવાળી જમીન જ્યાં ઘટના બની હતી તે તેમના કબજામાં છે. હાઈકોર્ટ દ્વારા નોંધ્યા મુજબ, ઇજાગ્રસ્તોમાંના એક મદ્દી દેવી-ફ.સા-૬ એ પણ જુબાની આપી હતી કે જમીન પર પક્ષકારોને આરોપીઓ સાથે વિવાદ હતો. હાઈકોર્ટે **લક્ષ્મી સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય ૧૯૭૬ (૪) એસ.સી.સી ૩૯૪** ના કેસમાં આ કોર્ટના ચુકાદાની પણ નોંધ લીધી છે જેના પર આરોપી વ્યક્તિઓના વકીલ દ્વારા ખાનગી બચાવના સમર્થનમાં અને આરોપીની બાજુએ થયેલા મૃત્યુ અને ઇજાઓ માટે ખુલાસો ન આપવાના આધારે નિર્દોષ છુટકારા માટે આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. હાઈકોર્ટે ઉપરોક્ત ચુકાદામાંથી સાચા અનુમાનો દોર્યા પરંતુ તે ગેરસમજભર્યા આધારે અપીલકર્તાઓને દોષિત ઠેરવવા આગળ વધી કે કારણ કે બંને પક્ષોએ ઘટનાના મૂળ અને શરૂઆત છુપાવી હતી અને કયો પક્ષ આક્રમક હતો તે નક્કી કરી શકાતું નથી, તેથી આ કેસને બંને પક્ષો વચ્ચે મુક્ત લડાઈના કેસ તરીકે ગણીને આરોપી વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ નિર્ણય લેવો પડ્યો હતો.

૮. હાઈકોર્ટનો ઉપરોક્ત મત કાનૂની યોગ્યતાઓથી રહિત છે. એકવાર કોર્ટ એવા તારણ પર આવી કે ફરીયાદપક્ષે ઘટનાનું મૂળ અને શરૂઆત છુપાવી દીધી છે અને અપીલકર્તાઓના પિતાના મૃત્યુ સહિત આરોપી વ્યક્તિને થયેલી ઇજાઓ સમજાવવામાં નિષ્ફળ રહી છે, તો એકમાત્ર શક્ય અને સંભવિત માર્ગ અપીલકર્તાઓને શંકાનો લાભ આપવાનો જ બચ્ચો હતો. અપીલકર્તાઓ જ્યારે જુએ કે તેમના માતાપિતા પર હુમલો કરવામાં આવી રહ્યો છે અને જ્યારે વાસ્તવમાં એવું દર્શાવવામાં આવ્યું હોય કે આવા હુમલા અને ઇજાના કારણે તેમના પિતાનું ત્યારબાદ મૃત્યુ થયું હતું, ત્યારે તેઓ બળ પ્રયોગ કરવાનો કાયદેસર રીતે દાવો કરી શકે છે. આપેલી હકીકતોમાં, કોઈપણ સમજૂતી આપવા માટે, એક બુદ્ધિગમ્ય સમજૂતી તો દૂરની વાત છે, નિષ્ફળ રહેવા બદલ ફરીયાદપક્ષ સામે પ્રતિકૂળ અનુમાન દોરવું જ જોઈએ. મુક્ત લડાઈના કેસમાં આવું પ્રતિકૂળ અનુમાન દોરવાનું ટાળવામાં આવે છે, મુખ્યત્વે કારણ કે આવા કેસમાં ઘટના અલગ-અલગ સ્થળોએ અને એવી રીતે બની શકે છે કે સાક્ષીને જોવાની વાજબી અપેક્ષા ન રાખી શકાય અને તેથી બચાવ પક્ષને થયેલી ઇજાઓ સમજાવવામાં ન આવે. વર્તમાન કેસમાં આવી હકીકતલક્ષી સ્થિતિ નથી.

૯. તેથી, અપીલને મંજૂર કરવામાં અને અપીલકર્તાઓને તમામ આરોપોમાંથી નિર્દોષ મુક્ત કરવામાં અમને કોઈ સંકોચ નથી. અમે તે મુજબ આદેશ આપીએ છીએ. તેઓને તાત્કાલિક જેલ કસ્ટડીમાંથી મુક્ત કરવામાં આવે, જો કોઈ અન્ય કેસમાં તેમની જરૂર ન હોય. અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી.

દેવિકા ગુજરાલ

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.